

บทที่ 3

สภาพทั่วไปและการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้ ได้กำหนดทำการศึกษาในเขตพื้นที่ของ 2 ตำบล คือ ตำบลสาริกา และตำบลหินตั้ง อันเป็นตำบลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครนายก คือ น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง อุทยานวังตะไคร้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ตามที่ได้ให้เหตุผลไว้แล้วในบทที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 ตำบล รวบรวมได้จากเอกสารสรุปขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้ง 2 แห่ง สรุปสาระสำคัญของแต่ละตำบล ได้ดังนี้

3.1.1 สภาพทั่วไปของตำบลสาริกา

1) เนื้อที่และภูมิประเทศ

ตำบลสาริกามีเนื้อที่ประมาณ 24,161 ไร่ หรือประมาณ 38.657 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม เป็นดินปนทราย เหมาะสมกับการทำการเกษตร ส่วนพื้นที่ด้านทิศเหนือเป็นที่ราบสูงภูเขา มีแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่บางส่วน น้ำตกสาริกา และอุทยานวังตะไคร้

2) การบริหารงานในตำบล

การบริหารงานในตำบล บริหารงานในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยยกฐานะจากสภาตำบลเป็น อบต. เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 มีที่ตั้งของ อบต. ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก ระยะทางห่างจากตัวเมืองนครนายก ประมาณ 8 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน

3) ข้อมูลด้านประชากรและอาชีพ

ตำบลสาริกามีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,533 คน แยกเป็นชาย 3,675 คน หญิง 3,858 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 194.86 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างและอื่น ๆ โดยอาชีพเกษตรกรรมที่ทำมากที่สุด คือ การทำนา โดยมีพื้นที่ทำนาทั้งหมด 15,690 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ทำนา 932 ครัวเรือน รองลงมาคือ การทำสวน โดยมีพื้นที่ทำสวน 5,215 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ทำสวน 467 ครัวเรือน พืชสวนที่สำคัญ ได้แก่ มะม่วง ส้มโอ มะพร้าว รายได้เฉลี่ยต่อปี ของประชากร ประมาณ 21,500 - 38,000 บาทต่อปี มีจำนวนประชากรที่ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประมาณ 578 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยแบ่งเป็นค้าขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ประมาณ 300 ราย ขายของที่ระลึก ของฝาก ประมาณ 41 ราย เป็นคนงาน ลูกจ้าง ในสถานบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สนามกอล์ฟ ประมาณ 192 คน และอาชีพนำทางเที่ยวป่า และลูกหาบ ประมาณ 45 คน

4) ปัญหาของชุมชน ได้แก่

- ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมในหมู่บ้านไม่สะดวก การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ปัญหาไม่มีไฟฟ้าใช้เพียงพอ
- ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ความปลอดภัย ปัญหายาเสพติด ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน
- ปัญหารายได้ของประชาชน เช่น ปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของผลผลิตทางการเกษตร

5) แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของนครนายกนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวไว้โดยตรง แต่มีการระบุแนวทางการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทางอ้อม เช่น แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบล (ประปา ไฟฟ้า เส้นทางสัญจร) แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชน ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การรักษาความสะอาด การจัดการขยะมูลฝอย ฯลฯ) และแนวทางการอาชีพ (รณรงค์อบรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชน)

3.1.2 สภาพทั่วไปของตำบลหินตั้ง

1) เนื้อที่และภูมิประเทศ

ตำบลหินตั้งมีเนื้อที่ประมาณ 59,553 ไร่ (ไม่รวมพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีพื้นที่เกษตร 12,677 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา มีแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่บางส่วน น้ำตกนางรอง และโครงการก่อสร้างเขื่อนท่าด่าน ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (แล้วเสร็จประมาณปี 2547)

2) การบริหารงานในตำบล

บริหารงานในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตาม พ.ร.บ. อบต. 2537 โดยยกฐานะจากสภาตำบลเป็น อบต. เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2539 จำนวนหมู่บ้าน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน 883 ครัวเรือน

3) ข้อมูลด้านประชากรและอาชีพ

ตำบลหินตั้งมีจำนวน ประชากรทั้งสิ้น 3,962 คน แยกเป็นชาย 1,988 คน หญิง 1,974 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน) ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

4) แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ยังไม่ได้มีการกำหนดแนวทางพัฒนาด้านการท่องเที่ยวไว้โดยตรง แต่มีแนวทางพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรืออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวคือ แผนงานการจัดทำหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างตามแนวพระราชดำริ และโครงการ "บ้านสวย เมืองงาม" ตามนโยบายของจังหวัด

3.2 สภาพการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก น้ำตกรักษา น้ำตกนางรอง และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เนื่องจากการศึกษาได้กำหนดศึกษาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลอันเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหลัก ให้เป็นพื้นที่กรณีศึกษา ดังนั้น จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวหลักแต่ละแห่ง เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในเรื่องกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาต่อไป

จากข้อมูลการศึกษาเพื่อออกแบบรายละเอียดโครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และจัดระเบียบสำหรับแหล่งท่องเที่ยวหลัก คือน้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง และเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ของบริษัทอาร์ซีแพลน จำกัด (2540) เพื่อนำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สรุปสาระสำคัญสภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวหลักต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.2.1 น้ำตกสาริกา

1) ตลาดการท่องเที่ยวของน้ำตกสาริกา

1.1) จำนวนนักท่องเที่ยว

เนื่องจากน้ำตกสาริกา ไม่มีการเก็บข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวมาก่อน จึงจำเป็นต้องประมาณการจากจำนวนนักท่องเที่ยวระดับจังหวัดนครนายกในปี 2539 โดยนำมาวิเคราะห์ดูแนวโน้ม ความต้องการเที่ยวชมน้ำตกสาริกา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติโดยเฉลี่ยตามจำนวนแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติในจังหวัดนครนายก ดังนี้

(1) จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกปี 2539	567,216 คน
(ที่มา : การสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2537)	
(2) ร้อยละความสนใจเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ	81.24 %
(ที่มา : โครงการศึกษาทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยแผนงานเศรษฐกิจกระจายสาขา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ปี 2536)	
(3) การประเมินความนิยมแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ	
แบบน้ำตกในจังหวัดนครนายก มีความนิยมประมาณ	50 %
(ที่มา : แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดสระบุรี นครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก โดยกองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2529)	

ดังนั้น จำนวนนักท่องเที่ยวของน้ำตกสาริกาปี 2539 = (1) x (2) x (3)

= 230,403 คน/ปี

หรือ

= 19,200 คน/เดือน

1.2) ลักษณะพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลของบริษัทอาร์ซีแพลน จำกัด ซึ่งได้จากการใช้แบบสอบถาม สอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 68 ราย ในบริเวณน้ำตกสาริกา แสดงผลในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

รายละเอียด	ร้อยละ
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว	
1. เพศ	
- ชาย	100.00
- หญิง	50.00
2. อายุ	50.00
- 15 - 19 ปี	100.00
- 20 - 24 ปี	17.65
- 25 - 34 ปี	11.76
- 35 - 44 ปี	27.94
- 45 - 54 ปี	10.29
- 55 - 64 ปี	17.65
- 65 ปีขึ้นไป	10.29
3. ที่อยู่ปัจจุบัน	4.42
- กทม.	
- ภาคกลาง	55.55
- ภาคตะวันตก	-
- ภาคตะวันออก	3.17
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31.75
- ภาคเหนือ	7.94
- ภาคใต้	1.59
4. อาชีพหลัก	-
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15.15
- ธุรกิจส่วนตัว	12.12
- แม่บ้าน	21.21
- พนักงานบริษัท	40.91
- นักเรียน/นักศึกษา	9.00
- อื่นๆ	1.52

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยวต่างชาติ (ต่อ)

รายละเอียด	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน	
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	24.59
- 5,000 - 10,000 บาท	47.54
- 10,001 - 20,000 บาท	13.11
- 20,001 - 30,000 บาท	3.28
- 30,001 - 40,000 บาท	6.56
- 40,001 ขึ้นไป	4.92
ส่วนที่ 2 ลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว	
6. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	
- รถยนต์ส่วนตัว	40.00
- รถจักรยานยนต์	2.86
- รถจักรยาน	1.43
- รถบัส	48.57
- รถโดยสาร	7.14
7. จุดประสงค์การท่องเที่ยว	
- ท่องเที่ยว	76.81
- เยี่ยมญาติ	1.45
- ธุรกิจ	-
- ราชการ	1.45
- ประชุม สัมมนา	20.29
8. ท่านมีความประสงค์จะพักค้างคืนหรือไม่	
- ไม่มี	77.97
- มี	22.03

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยวหน้าตทสวริกา (ต่อ)

รายละเอียด	ร้อยละ
9. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมีหรือปรับปรุง	
- ที่พัก	14.70
- ห้องพยาบาล	45.59
- ศูนย์บริการ	70.59
- ห้องสุขา	66.18
- ที่จอดรถ	67.65
- อาหารน้ำดื่ม	17.65
- ห้องนิทรรศการ	8.82
- บอร์ด ประกาศ	44.12
- ห้องบรรยาย	4.41
- ป้ายบอกทาง	42.65
- โทรศัพท์สาธารณะ	47.06
- การดูแลรักษา	1.47
- เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	1.47
10. กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	
- เดินป่า	22.06
- ศึกษารวมชาติ	51.47
- ค่ายพักแรม	10.29
- อาหาร	25.45
- ชื่อของที่ระลึก	22.06
- ส่องสัตว์	5.88
- ออกกำลังกาย	17.65
- พักผ่อน-บันเทิง	51.47

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลของนักท่องเที่ยวหน้าตกลูกสาว (ต่อ)

รายละเอียด	เวลาเฉลี่ย	
11. เวลาที่ใช้สำหรับกิจกรรมที่สนใจต่อ 1 คน		
- เดินป่า	36	นาที
- เล่นน้ำตก	53	นาที
- ถ่ายรูป	24	นาที
- ศึกษาธรรมชาติ	40	นาที
- ดาราศาสตร์	67	นาที
- ห้องสมุด	42	นาที
- สอบถามข้อมูล	23	นาที
- ชื้อของที่ระลึก	30	นาที
- อาหาร-เครื่องดื่ม	35	นาที
- ปิกนิก	61	นาที
- อาบน้ำ	25	นาที
- ชมวิว	42	นาที
12. เวลารวมเฉลี่ยที่ใช้ในโครงการต่อ 1 คน	165	นาที
13. เวลาแวะชมแหล่งท่องเที่ยวอื่น ในวันเดียวกัน		
- น้ำตกนางรอง	78	นาที
- วังตะไคร้	118	นาที

ที่มา : บริษัท อารชีเพลน จำกัด (2540)

ข้อมูลจากตาราง 3.1 จะเห็นว่านักท่องเที่ยวของน้ำตกสาริกา จะเป็นกลุ่มคนทำงาน มากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออก พาหนะที่ใช้เดินทางในการท่องเที่ยวคือ รถบัส และรถส่วนตัว จุดประสงค์ในการเดินทางคือ เพื่อท่องเที่ยว และเพื่อการประชุมสัมมนาบ้าง สำหรับสัดส่วนนักท่องเที่ยวที่พักรวมค้างคืนมีจำนวนน้อย หากเปรียบเทียบภาพรวมของนักท่องเที่ยวทั้งหมด สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการหรือต้องปรับปรุง ได้แก่ ศูนย์บริการ ห้องสุขาที่จอดรถ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องพยาบาล บอร์ดประกาศ ป้ายบอกทาง สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่สนใจ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติ การพักผ่อนบันเทิง การเดินป่า การจับจ่ายซื้อของที่ระลึก เป็นต้น

นอกจากนี้จากข้อมูลจากการสำรวจและสอบถามเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมถึงการศึกษาจากแผนปฏิบัติการการอนุรักษ์ธรรมชาติน้ำตกสาริกา พบว่าน้ำตกสาริกาประสบปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรภายในพื้นที่ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์หลายกลุ่ม ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรมธนารักษ์ นอกจากนี้ยังมีเอกชนอ้างสิทธิในการถือครองที่ดินบางส่วน ทำให้การพัฒนาเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมในปัจจุบันต้องหยุดชะงัก

1.3) ฤดูกาลท่องเที่ยว

จากตารางสถิตินักท่องเที่ยวจะพบว่าช่วงเวลาที่มีการเดินทางสูง คือ ช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคมอันเป็นช่วงเวลาที่นิยมท่องเที่ยว น้ำตก ส่วนสำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นจะมีนักท่องเที่ยวสูงในช่วงเดือนตุลาคม - มกราคม ส่วนผู้ที่เดินทางมาพักรวมตามโรงแรมและรีสอร์ทนั้นมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันในแต่ละเดือน เนื่องจากการเดินทางมาเพื่อพักผ่อนท่องเที่ยวแล้ว ผู้เดินทางยังมีวัตถุประสงค์อื่น ในการเยี่ยมชมด้วย เช่น การติดต่อธุรกิจการงาน การประชุมสัมมนาต่างๆ ได้ตลอดทั้งปี (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักแรมในน้ำตกสาริกาและผู้ท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จำแนกเป็นรายเดือน พ.ศ. 2535

เดือน	ผู้ท่องเที่ยวในน้ำตกสาริกา
มกราคม	4.6
กุมภาพันธ์	6.0
มีนาคม	2.7
เมษายน	1.9
พฤษภาคม	2.4
มิถุนายน	6.8
กรกฎาคม	14.7
สิงหาคม	18.6
กันยายน	13.8
ตุลาคม	17.6
พฤศจิกายน	6.7
ธันวาคม	4.2
รวม	100.00

ที่มา : การศึกษาแผนการลงทุนจังหวัดนครนายกปี 2537
บริษัท คอร์แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด

2) ปัญหาของน้ำตกสาริกา

น้ำตกสาริกาเป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครนายก ราชพัสดุและเอกชน แต่สภาพที่เป็นอยู่เหมือนกับไม่มีการจัดระเบียบหรือดูแลอย่างจริงจัง มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดระเบียบ มีเพียง เจ้าหน้าที่จากกองอุทยานฯ เท่านั้นที่เข้ามาประจำเก็บค่าผ่านประตู ซึ่งจากสภาพที่เป็นอยู่ พอจะสรุปประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

- ขาดองค์กรเข้ามาดูแลบริหารอย่างจริงจัง
- กรรมสิทธิ์ที่ดินไม่มีความชัดเจน
- การประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ

- ขาดกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในพื้นที่น้ำตกสาริกา
- ไม่มีขีดจำกัดเพื่อรองรับจำนวนผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่
- การจอดยานพาหนะยังขาดระเบียบกฎข้อบังคับ
- ห้องสุขาควรต้องปรับปรุงและได้รับการดูแลมากขึ้น
- ร้านค้ายังอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม และบางร้านจัดร้านเกินเนื้อที่ร้านออกมาก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการสัญจรไปมา

3.2.2 น้ำตกนางรอง

1.) ตลาดการท่องเที่ยวของน้ำตกนางรอง

1.1) จำนวนนักท่องเที่ยว

เนื่องจากไม่เคยมีการเก็บสถิติดังกล่าว จากหน่วยงานใด ๆ ที่ผ่านมา จึงมีความจำเป็นจะต้องการคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวโดยประมาณเฉลี่ยจากรายได้ค่าผ่านประตูของน้ำตกนางรอง และการคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักแรมในน้ำตกนางรองโดยประมาณเฉลี่ยจากรายได้ค่าเช่าบ้านพักทั้งหมด ซึ่งแสดงรายละเอียดตั้งแต่ปี 2536 -2540 โดยแบ่งออกตามเดือนได้ดังนี้ (ตามตารางที่ 3.3 และ 3.4)

ตามรายละเอียดดังแสดงในตาราง 3.3 จำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยตามสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2536 - 2539 เท่ากับ 20,074 คน/เดือน โดยข้อมูลจากหัวหน้าผู้ดูแลน้ำตกนางรองจากการคาดประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดหรือเทศกาลสำคัญ ๆ จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 3,000 - 4,000 คน/วัน สำหรับในวันธรรมดานั้นจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวในราว 30 - 50 คน/วัน และสัดส่วนนักท่องเที่ยวระหว่างชาวไทย และชาวต่างประเทศ คือ ร้อยละ 95 และ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.3 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของน้ำตกนางรอง ปี พ.ศ. 2536 - 2540

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)				
	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539	ปี 2540
ตุลาคม	32,736	31,867	13,733	17,370	15,170
พฤศจิกายน	14,260	13,339	11,175	11,621	15,186
ธันวาคม	12,946	15,104	14,489	16,755	17,310
มกราคม	21,904	16,084	14,860	14,321	10,557
กุมภาพันธ์	8,059	14,088	13,255	15,921	17,148
มีนาคม	12,553	12,810	15,226	22,392	16,739
เมษายน	17,715	35,450	28,388	26,472	30,963
พฤษภาคม	15,799	28,245	20,533	25,504	24,487
มิถุนายน	20,129	23,173	16,940	24,566	17,667
กรกฎาคม	20,886	38,861	28,395	25,597	22,931
สิงหาคม	27,706	34,834	19,824	22,651	30,214
กันยายน	16,567	25,162	11,566	21,726	29,669
รวม	221,260	289,017	208,384	244,896	248,041

ที่มา : การจัดเก็บรายได้จากทรัพย์สินบริเวณน้ำตกนางรองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 3.4 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักรแรม (ปี 2536 - 2540)

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักรแรม (คน)				
	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539	ปี 2540
ตุลาคม	122	130	76	112	30
พฤศจิกายน	54	93	16	119	67
ธันวาคม	85	20	51	108	98
มกราคม	77	-	67	53	69
กุมภาพันธ์	25	17	68	73	68
มีนาคม	40	10	108	77	55
เมษายน	61	12	116	99	72
พฤษภาคม	62	69	47	81	111
มิถุนายน	112	81	55	69	95
กรกฎาคม	154	197	161	87	81
สิงหาคม	119	69	70	125	70
กันยายน	98	121	48	85	55
รวม	1,009	819	883	1,088	871

ที่มา : การจัดเก็บรายได้จากทรัพย์สินบริเวณน้ำตกนางรองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครนายก

1.2) ลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลการเก็บรายได้ในบริเวณน้ำตกนางรองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครนายก (ตาราง 3.3 และ 3.4) พบว่าสัดส่วนนักท่องเที่ยวมีความต้องการ พักค้างแรมคิดเป็นร้อยละ 0.47 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด และการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในบริเวณน้ำตกนางรอง ได้ผลดังนี้ (ตามตาราง 3.5)

1.3) ฤดูกาลท่องเที่ยว

จากตาราง 3.30 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะสนใจมาท่องเที่ยวในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม และช่วงเดือนที่มีวันหยุดสำคัญ เช่น เดือนมกราคม เมษายน เป็นต้น และนอกจากนี้ก็ยังมีย่านท่องเที่ยวบางกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาเยือนพื้นที่นอกเหนือไปจากการท่องเที่ยว เช่น การประชุม สัมมนา ติดต่อธุรกิจ เป็นต้น จึงทำให้ในช่วงเดือนนั้นมีจำนวนนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง เช่นกัน

2) ปัญหาของน้ำตกนางรอง

จากการสำรวจสภาพของน้ำตกนางรอง พบจะสรุปปัญหาได้ดังนี้

- ขาดการเคร่งครัดหรือเข้มงวดต่อกฎระเบียบข้อห้ามสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในพื้นที่น้ำตก
- ไม่มี ขีดจำกัด เพื่อรองรับจำนวนผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่
- ขาดระเบียบในการจอดยานพาหนะ
- ห้องสุขาไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร
- ร้านค้าต่าง ๆ มี 3 ประเภท ได้แก่ ร้านแผงhabเร่ ร้านเพิง และร้านอาคาร ซึ่งยังไม่มีการจัดระเบียบที่ดีมากนัก
- ตำแหน่งอาคารต่างๆ เช่น บ้านพัก อาคารเอนกประสงค์ ยังอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เอื้ออำนวยประโยชน์สูงสุด
- ไม่มีการจำกัดเขตพื้นที่มิให้นำอาหารเครื่องดื่มเข้าไป เช่นพื้นที่น้ำตก พื้นที่สงวนอนุรักษ์ธรรมชาติ และการใช้สอยพื้นที่ไม่เหมาะสม เช่น การอนุญาตให้ร้านค้าเสิร์ฟอาหารกับนักท่องเที่ยวได้ในบริเวณน้ำตก

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกนางรอง

รายละเอียด	ร้อยละ
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว	
1. เพศ	
- ชาย	100.00
- หญิง	56.14
	43.86
2. อายุ	
- 15 - 19 ปี	100.00
- 20 - 24 ปี	15.79
- 25 - 34 ปี	14.04
- 35 - 44 ปี	28.95
- 45 - 54 ปี	21.05
- 55 - 64 ปี	15.79
- 65 ปีขึ้นไป	1.75
	2.63
3. ที่อยู่ปัจจุบัน	
- กทม.	100.00
- ภาคกลาง	35.45
- ภาคตะวันตก	11.84
- ภาคตะวันออก	7.27
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	39.10
- ภาคเหนือ	4.54
- ภาคใต้	1.82
	-
4. อาชีพหลัก	
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	100.00
- ธุรกิจส่วนตัว	23.68
- แม่บ้าน	32.46
- พนักงานบริษัท	5.26
- นักเรียน/นักศึกษา	21.05
- บำนาญ	17.54
	-

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกนางรอง (ต่อ)

รายละเอียด	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน	100.00
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	26.36
- 5,000 - 10,000 บาท	30.91
- 10,001 - 20,000 บาท	26.36
- 20,001 - 30,000 บาท	3.64
- 30,001 - 40,000 บาท	2.73
- 40,001 บาทขึ้นไป	10.00
ส่วนที่ 2 ลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว	
6. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	100.00
- รถยนต์ส่วนตัว	53.09
- รถจักรยานยนต์	8.94
- รถจักรยาน	3.25
- รถบัส	20.78
- รถโดยสาร	12.32
- รถตู้	0.81
- รถรับจ้าง	0.81
7. จุดประสงค์การท่องเที่ยว	100.00
- ท่องเที่ยว	86.32
- เยี่ยมญาติ	0.85
- ธุรกิจ	5.98
- ราชการ	2.56
- ประชุม	4.27
8. ท่านมีความประสงค์จะพักค้างคืนหรือไม่	100.00
- ไม่มี	61.26
- มี	38.74

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกนางรอง (ต่อ)

รายละเอียด	ร้อยละ
9. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมีหรือปรับปรุง	
- ที่พัก	44.74
- ห้องพยาบาล	65.79
- ศูนย์บริการ	35.09
- ห้องสุขา	62.28
- ที่จอดรถ	42.98
- อาหารน้ำดื่ม	8.77
- ห้องนิทรรศการ	14.91
- บอร์ด ประกาศ	22.81
- ห้องบรรยาย	7.89
- ป้ายบอกทาง	42.10
- โทรศัพท์สาธารณะ	37.72
- การดูแลรักษา	
- เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	
10. กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	
- เดินป่า	53.51
- ศึกษาธรรมชาติ	59.65
- ค่ายพักแรม	26.31
- อาหาร เครื่องดื่ม	58.00
- ชီးของที่ระลึก	20.17
- ส่องสัตว์	15.79
- ออกกำลังกาย	16.67
- พักผ่อน-บันเทิง	56.14

ตารางที่ 3.5 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตกนางรอง (ต่อ)

รายละเอียด	เวลาเฉลี่ย
11. เวลาที่ใช้สำหรับกิจกรรมที่สนใจต่อ 1 คน	
- เดินป่า	53 นาที
- เล่นน้ำตก	80 นาที
- ถ่ายรูป	25 นาที
- ศึกษาธรรมชาติ	40 นาที
- ดาราศาสตร์	-
- ห้องสมุด	-
- สอบถามข้อมูล	15 นาที
- ชื่อของที่ระลึก	20 นาที
- อาหาร-เครื่องดื่ม	43 นาที
- ปิกนิก	49 นาที
- อาบน้ำ	33 นาที
- ชมวิว	30 นาที
12. เวลารวมเฉลี่ยที่ใช้ในโครงการต่อ 1 คน	
13. เวลาแวะชมแหล่งท่องเที่ยวอื่นในวันเดียวกัน	
- น้ำตกสาริกา	1 ชม.
- วัดตะไคร้	2 ชม.
- เขาใหญ่	1 ชม.

ที่มา : บริษัท อารชีแพลน จำกัด , 2540

3.2.3 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1) ตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่านานาชนิด ตลอดจนสภาพอากาศที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมนันทนาการเกือบตลอดทั้งปี และนับได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่าไรนัก โดยในการศึกษาครั้งนี้ จะพิจารณาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา อันได้แก่ กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา คือ กิจกรรมเดินป่าท่องเที่ยว เขาใหญ่-นครนายก

1.1) จำนวนนักท่องเที่ยวประเภทเดินป่าท่องเที่ยว

จากการที่จังหวัดได้ตระหนักถึง จุดเด่นของการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด นครนายก จึงได้เปิดให้มีการเดินป่าท่องเที่ยว เขาใหญ่-นครนายก ซึ่งโดยปกติจะจัดให้มีการเดินป่าท่องเที่ยวกันในวันเดือนธันวาคม จนถึงเดือนมิถุนายน โดยเส้นทางในการเดินป่ามีด้วยกัน 4 เส้นทาง ได้แก่

- เส้นทางที่ 1 : น้ำตกนางรอง-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ระยะทาง 25 กม. การเดินทาง 3 วัน 2 คืน
- เส้นทางที่ 2 : น้ำตกนางรอง-น้ำตกแม่ปล้อง
ระยะทางไปกลับ 20 กม. การเดินทาง 2 วัน 1 คืน
- เส้นทางที่ 3 : น้ำตกนางรอง-น้ำตกเขาช่องลม
ระยะทางไปกลับ 10 กม. การเดินทางไป-กลับใน 1 วัน
หรือพักค้าง 1 คืน
- เส้นทางที่ 4 : น้ำตกนางรอง-น้ำตกไทรยงหิน-ถ้ำค้างคาว
ระยะทางไป-กลับ 8 กม. การเดินทางไป-กลับ
ภายใน 1 วัน หรือพักค้าง 1 คืน

ระเบียบการรับสมัครเดินป่า ต้องสมัครล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน และชำระค่าสมัครล่วงหน้า โดยติดต่อกับทางสำนักงานจังหวัดนครนายก ซึ่งทางสำนักงานจังหวัดนครนายกจะประสานไปทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อจัดเตรียมผู้นำทาง ลูกหาบ (หากต้องการ) รวมทั้งเดินท์ที่พัก พาหนะต่างๆ โดยนักเดินป่า มีความนิยมเส้นทางที่ 2, 4, 1 และ 3 ตามลำดับ

ข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดนครนายก ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการเดินป่าท่องเที่ยวตั้งแต่ ปี 2534 ถึง 2539 (ดังตารางที่ 3.6 และ 3.7)

ตารางที่ 3.6 สถิติจำนวนผู้เดินป่าของจังหวัดนครนายก ปี 2534 - 2539

ปี	รวม (คน)	ชาย (คน)	หญิง (คน)
2534/2535	585	380	205
2525/2536	930	535	395
2536/2537	672	357	315
2537/2538	693	355	338
2538/2539	783	-	-

ที่มา :จังหวัดนครนายก , 2540

จากตารางที่ 3.6 จะสังเกตได้ว่าตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมามีผู้สนใจในการเดินป่าเพิ่มสูงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้เดินป่าเพศหญิง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนเกือบมีจำนวนใกล้เคียงกับนักเดินป่าเพศชาย

ตารางที่ 3.7 กลุ่มเป้าหมายนักเดินป่าท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก ปี พ.ศ. 2534 - 2539

กลุ่มเป้าหมายนักเดินป่าท่องเที่ยว	ร้อยละ
1. จำแนกตามอายุ	
- ต่ำกว่า 15 ปี	3
- 15 - 30 ปี	75
- 30 - 40 ปี	14
- 40 ปี	8
2. จำแนกตามอาชีพ	
- สถานศึกษา	31
- หน่วยงานของรัฐ	21
- ภาคอุตสาหกรรม	28
- อื่น ๆ	20
3. จำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัย	
- กรุงเทพฯ	48
- นครนายก	5
- จังหวัดอื่น ๆ	47

ที่มา : จังหวัดนครนายก , 2540

จากตารางที่ 3.7 จะเห็นว่ากลุ่มนักเดินป่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี และมาจากกลุ่มอาชีพหลากหลาย แต่กลุ่มนักเรียน นักศึกษาจะเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยส่วนใหญ่ และนักเดินป่าส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ

1.2) ฤดูกาลท่องเที่ยว

จากตารางสถิตินักท่องเที่ยวผู้เดินป่าท่องเที่ยวสำหรับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จะพบว่าช่วงเวลาที่มีการท่องเที่ยวสูง คือ ช่วงตุลาคม - มกราคม ซึ่งเป็นช่วงหน้าหนาวเหมาะสำหรับท่องเที่ยวและปลอดภัยในการเดินป่า (ดังตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เดินป่าท่องไพรในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
จำแนกเป็นรายเดือน พ.ศ. 2535

เดือน	ร้อยละ
มกราคม	10.1
กุมภาพันธ์	5.2
มีนาคม	4.8
เมษายน	5.5
พฤษภาคม	5.3
มิถุนายน	5.6
กรกฎาคม	8.5
สิงหาคม	6.6
กันยายน	5.8
ตุลาคม	14.5
พฤศจิกายน	15.9
ธันวาคม	12.2
รวม	100.0

ที่มา : การศึกษาแผนลงทุนจังหวัดนครนายก ปี 2537
บริษัท คอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด

- 2) ปัญหาของการจัดท่องเที่ยวเดินป่าเขาใหญ่ แยกพิจารณาเป็นแต่ละด้าน ได้ดังนี้
  - 2.1) ด้านการพัฒนาชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
    - ในท้องถิ่นมีพื้นฐานการศึกษา และความเป็นอยู่ในขั้นที่ต้องได้รับการยกระดับขึ้นมากกว่าปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม การอนุรักษ์ ฯลฯ กับสิทธิและบทบาทของคนในท้องถิ่น
  - 2.2) ด้านการป้องกันและปราบปราม
    - ปัญหาการบุกรุก ถางป่าและล่าสัตว์ในพื้นที่อุทยาน ฯ

2.3) ด้านนันทนาการและการสื่อความหมาย

- ป้ายสื่อความหมาย และการให้ความรู้ในด้านธรรมชาติยังมีน้อย และไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้มาเยือนอยู่ในระดับต่ำ
- ปัญหาขยะมูลฝอย ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นมากตามอัตราการเพิ่มของจำนวนนักท่องเที่ยว

2.4) ด้านการส่งเสริมและเผยแพร่

- การโฆษณาประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการมาเยี่ยมเยือน
- ยังขาดการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระบบนิเวศ กับคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

3.3 การประกอบการการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือ อบต. สาริกา และ อบต. หินดั่ง เกี่ยวกับจำนวนประชากร และการประกอบอาชีพของประชากร เป็นดังนี้

ตำบลสาริกา จำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,533 คน แยกเป็นชาย 3,675 คน และหญิง 3,858 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำสวนผลไม้จำพวกสวนมะม่วง ส้มโอ มะปราง และการทำนา รองลงมา ได้แก่ อาชีพรับจ้าง และอื่น ๆ

ส่วนอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งที่ยึดถือเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง มีจำนวนทั้งสิ้น 578 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยแยกย่อยเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

- ค้าขาย มีจำนวนประมาณ 341 คน (คิดเป็นร้อยละ 59 ของผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหมด)
- คณงาน/ลูกจ้าง ในสถานบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สนามกอล์ฟ ประมาณ 192 คน (คิดเป็นร้อยละ 33 ของผู้ประกอบการอาชีพด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด)
- อาชีพมัคคุเทศก์, ลูกหาบ ประมาณ 45 คน (คิดเป็นร้อยละ 8 ของผู้ประกอบการอาชีพด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด)

ตำบลหินตั้ง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,962 คน แยกเป็นชาย 1,988 คน และ หญิง 1,974 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (คือ ทำนา ทำสวนผลไม้ จำพวกมะปราง มะม่วง ส้มโอ ฝรั่ง ฯลฯ) รองลงมาคืออาชีพรับจ้างและอื่น ๆ

ส่วนอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจาก อบต. หินตั้งยังไม่ได้มีการรวบรวมเป็นการเฉพาะ ในการศึกษาจึงได้ทำการสัมภาษณ์กำนันตำบลหินตั้ง ในฐานะประธานกรรมการบริหาร อบต. หินตั้ง โดยได้ประมาณว่ามีประชากรที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นอาชีพหลัก และอาชีพรอง ประมาณ 5-7 % คือน่าจะมีจำนวนร้อยละใกล้เคียงกับตำบลสาริกา เนื่องจากมีลักษณะโครงสร้างประชากรที่คล้ายกัน และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวคล้ายกัน โดยอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประชากรส่วนใหญ่คือการค้าขายในแหล่งท่องเที่ยว และขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว รองลงมาคือการเป็นลูกจ้าง/คนงาน ในสถานบริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม สนามกอล์ฟ เป็นต้น

จากข้อมูลประชากรและการประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น พิจารณาร่วมกับการสอบถามประชาชน และผู้ประกอบการ พอจะกล่าวได้ว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษามีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย คือประมาณร้อยละ 5 - 7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ การค้าขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือ การทำงานรับจ้างในสถานบริการต่าง เช่น โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร สนามกอล์ฟ ส่วนอาชีพนำทางและลูกหาบมีเพียงจำนวนเล็กน้อยในบางหมู่บ้าน ซึ่งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประชาชนดังที่กล่าวมา ส่วนหนึ่งทำเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริม เท่านั้น โดยการทำในบางฤดูกาลและบางช่วงเวลา โดยเฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวหรือเทศกาลวันหยุด เช่น ผู้ประกอบการด้านขายสินค้าจำพวกผลไม้ ของฝากแก่นักท่องเที่ยว มักพบว่ามีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร (ชาวสวน) เป็นต้น

ทั้งนี้ ในการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อดูแล จัดการ และพัฒนาการร่วมกัน ยังเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ จากการสำรวจพบว่ามีกรรวมกลุ่มกันอย่างเป็นระบบเพียงกลุ่มเดียวคือ ชมรมแคนูสาริกา ที่มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนากิจกรรมเรือแคนูเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และส่งเสริมกีฬาเรือแคนู ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ประปรายในปัจจุบัน เป็นการรวมกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไป

3.4 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ศึกษา

3.4.1 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวและความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว

ผลจากการสำรวจด้านความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปในพื้นที่ศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยหรือพอใจที่มีการท่องเที่ยวในเขตชุมชนของตนเอง ส่วนที่เหลือมีความรู้สึกเฉย ๆ หรือไม่มีความเห็น โดยประชาชนส่วนใหญ่คิดเห็นว่าจะได้รับประโยชน์โดยอ้อมจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งคิดเห็นว่าจะได้รับประโยชน์โดยตรง และมีส่วนที่คิดว่าไม่ได้รับประโยชน์อะไร

สำหรับประโยชน์โดยตรงที่ได้รับ เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ขายผลผลิตได้มากขึ้น และสามารถขายสินค้าและบริการให้นักท่องเที่ยวได้ ส่วนประโยชน์โดยอ้อมเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนมากขึ้น เช่น ถนนหนทาง ร้านค้า โทรศัพท์ ฯลฯ ตลอดจนเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นอันเป็นผลดีโดยรวมต่อเศรษฐกิจของชุมชน เกิดความพยายามในการจัดการชุมชน หรือจัดระเบียบชุมชนให้ดีขึ้น เช่น กลุ่มร้านค้าขายสินค้าริมทางหลวง ฯลฯ รวมทั้งมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชน

3.4.2 ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น

การสำรวจความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น ได้รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พูดคุยกับชาวบ้าน และผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยได้สำรวจความคิดเห็นทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ พบว่าความคิดเห็นของคนในชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงบวกมากกว่าเชิงลบ และมองว่าผลกระทบเชิงบวกที่เกิดขึ้น เป็นผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเป็นด้านหลัก กล่าวคือ เห็นว่ามีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้มากขึ้น (จากการจ้างงานและการขายผลผลิตให้กับนักท่องเที่ยว) มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น (เช่น ถนนหนทาง ร้านค้า ไฟฟ้า โทรศัพท์)

ส่วนผลกระทบเชิงบวกในลักษณะที่เป็นการจัดระบบระเบียบชุมชนให้ดีขึ้น หรือเป็นการพัฒนารูปแบบวิธีการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น หรือพัฒนาสติปัญญา ความรู้เท่าทัน การมีส่วนร่วมหรือบทบาทในการกำหนดสิ่งที่คุณชุมชนเองต้องการนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังคิดไม่

ถึงหรือมองไม่เห็นความเกี่ยวข้อง มีเพียงบางกรณีที่เราจะเห็นผลอยู่บ้างคือ เห็นว่าเริ่มมีความพยายามในการจัดระเบียบอาคารร้านค้าริมทางหลวง เพื่อแก้ไขปัญหาความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุริมทางหลวง และปัญหาจราจรในช่วงเทศกาลวันหยุด ซึ่งกรณีนี้มีตัวกระตุ้นให้ต้องคิดดำเนินการ คือปัญหาความเสี่ยงอันตรายจากอุบัติเหตุ ปัญหาจราจร และได้รับการท้วงติงจากกรมทางหลวง

นอกจากนี้ การจัดระเบียบชุมชนในกรณีอื่น ๆ ก็มีอยู่บ้างในบางพื้นที่และบางกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามการผลักดันของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาให้กับลูกบ้าน เช่น ในพื้นที่บ้านดง หมู่ 1 ตำบลสาริกา ซึ่งผู้ใหญ่บ้านพยายามที่จะเชิญชวนชักจูงราษฎรในหมู่บ้านให้ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ขัดกับกฎหมาย จากการเป็นพรานป่า หาของป่าล่าสัตว์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เปลี่ยนมาประกอบอาชีพปลูกหาบ รับจ้างบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวเดินป่าท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มกันขึ้น จัดทำบัญชีรายชื่อและจัดระบบระเบียบต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพปลูกหาบและนำทาง ซึ่งได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ และสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของราษฎรที่เคยทำผิดกฎหมายให้กลับมาให้ความร่วมมือกับทางราชการ โดยหันมาประกอบอาชีพสุจริต อย่างไรก็ตาม การจัดระเบียบชุมชนที่ได้ผลชัดเจนในลักษณะนี้ก็ยังถือว่ามียุทธศาสตร์น้อยมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น และขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงของผู้นำท้องถิ่นเป็นสำคัญ

สำหรับผลกระทบเชิงลบ จากการสอบถามว่าการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อสินค้าแพงขึ้น หรือค่าครองชีพสูงขึ้นหรือไม่ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษหรือไม่ และชุมชนขาดระเบียบมากขึ้นหรือไม่ ราษฎรเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่ามีปัญหาดังกล่าว โดยเห็นว่าปัญหาผลกระทบเชิงลบ ดังกล่าว มักเกิดขึ้นเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ความเสื่อมโทรม สินค้าและบริการในบางรายการแพงกว่าปกติทั่วไปและไม่สมเหตุสมผล เช่น ราคาอาหาร ที่จอดรถ ซึ่งนักท่องเที่ยวถูกโกงราคาหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการบางราย ส่วนเรื่องการขาดระเบียบมีสาเหตุมาจากผู้ประกอบการในท้องถิ่นเองและจากนักท่องเที่ยว เช่น การแก่งแย่งในเรื่องการค้าขาย การแย่งลูกค้าของกลุ่มผู้ประกอบการต่าง ๆ นักท่องเที่ยวขาดระเบียบวินัยไม่เชื่อฟังคำเตือนของเจ้าหน้าที่ ในการลงเล่นน้ำตก ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตหลายรายแล้ว การส่งเสียงดังก่อให้เกิดความรำคาญ การเมาสุราอาละวาด ฯลฯ โดยปัญหาผลกระทบเชิงลบดังกล่าวพบมากที่น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง และน้ำตกวังตะไคร้ ตามลำดับ

3.4.3 ความคิดเห็นในด้านความต้องการให้มีการดำเนินการในเรื่องการท่องเที่ยว

จากการสอบถามประชาชนว่าควรมีการดำเนินการลักษณะใดบ้างกับการท่องเที่ยวในเขตชุมชน โดยให้ตัวเลือกหลัก ๆ เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การควบคุมดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้ความสำคัญต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางด้านการท่องเที่ยวของตนเอง และการสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. มีบทบาทในการกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยว ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้มีการดำเนินการในทุกกรณี โดยมีความเข้าใจพอสมควร และเห็นประโยชน์ในกรณีของการให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการให้ความสำคัญต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนเห็นว่าหากมีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ควรทำอย่างไร จะสามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้บ้าง และมีความเข้าใจว่าจะส่งผลให้การท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้นได้อย่างไร

ส่วนกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางด้านการท่องเที่ยว และการสนับสนุนให้องค์กรในท้องถิ่น เช่น อบต. มีบทบาทในการกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและมองไม่ออกว่า ควรมีการดำเนินการอย่างไร ลักษณะใด และจะทำให้เกิดผลดีต่อการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างไร เพราะปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในความเข้าใจของประชาชนเห็นว่า มีหน่วยงานทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอยู่แล้ว เช่น กรมป่าไม้ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อันเป็นที่ตั้งของน้ำตกนางรอง และน้ำตกสาริกา องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่เก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมน้ำตกทั้งสองแห่ง และควบคุมดูแลอาคารร้านค้าที่พักแรม ที่จอดรถ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งดูแลเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ก็เห็นด้วยที่จะให้มีการทดลองดำเนินการ เพราะอาจจะดีขึ้นกว่าปัจจุบัน

3.4.4 ความคิดเห็นด้านปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาอุปสรรคสำคัญ คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย ทั้งประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจและสำนึกที่ถูกต้อง โดยสังเกตจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว มีมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งขยะไม่เป็นที่ การไม่เชื่อฟังคำเตือนของเจ้าหน้าที่เรื่องการเล่นน้ำให้ปลอดภัย การขาด

ระเบียบวินัย การแก่งแย่งค้าขายเพียงหวังประโยชน์เฉพาะหน้าระยะสั้น ฯลฯ ล้วนส่งผลให้เกิดภาพลบต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ปัญหาอุปสรรคอื่น ๆ รองลงมาคือ ผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่แสดงบทบาทในการดูแลอย่างจริงจัง ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยว โดยเห็นว่าเรื่องประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเป็นปัญหาอันดับสุดท้าย และเห็นว่าปัญหาอุปสรรคอันมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องการท่องเที่ยว อันเป็นปัญหาหลัก นั่นเอง

3.5 กลไกการปกครองท้องถิ่นกับบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การสำรวจข้อมูลเรื่องกลไกการปกครองท้องถิ่นกับบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้พิจารณาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น การสัมภาษณ์ ประธานกรรมการบริหาร อบต. ประธานสภา อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการใช้กลไกการปกครองท้องถิ่นมาใช้ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ผนวกกับการสอบถามประชาชนและผู้ประกอบการในความต้องการที่จะให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจากการสำรวจพบว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ควรจะมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา คือ อบต. เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ และใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และถือว่าเป็นองค์กรผู้ดูแล รับผิดชอบความเป็นไปของชุมชนท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรท้องถิ่นดังกล่าว ทราบว่า อบต. สามารถอาศัยระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตามกฎหมายมาใช้ในการจัดระบบและบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ เช่น การออกข้อบังคับตำบล การส่งเสริมการรวมกลุ่มกิจการสหกรณ์ การจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง และอื่น ๆ ที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ภายในเขตตำบลของตน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม จากอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมาย อบต. ยังไม่ได้นำมาใช้ในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเท่าใดนัก บทบาทด้านนี้จึงยังไม่ชัดเจน และมีความเห็นว่า อบต. ควรได้รับการประสานงาน สนับสนุน ส่งเสริม จากทางจังหวัดและหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ในด้านการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และการให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงาน

3.6 ข้อสรุป

จากข้อมูลสภาพทั่วไปและการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา สรุปสาระสำคัญ ได้เป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ พื้นที่ในเขตการปกครองของตำบลสาริกา และตำบลหินตั้ง เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหลัก คือ น้ำตกสาริกา และน้ำตกนางรอง มีบทบาทและศักยภาพสูงในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งในระดับจังหวัด และในระดับอนุภาคหรือกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจโดยทั่วไป การเดินป่าท่องเที่ยว จักรยานเสือภูเขา และพายเรือแคนู
2. ปัญหาหลัก ๆ ของการท่องเที่ยว คือ ปัญหาด้านกายภาพ การขาดแคลนน้ำ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหามลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว และความไม่เป็นระเบียบ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความรู้ ความเข้าใจและสำนึกของนักท่องเที่ยว และส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากประสิทธิภาพการจัดการ
3. ตลาดการท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่ได้รับความนิยมสูง แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สม่ำเสมอโดยบางฤดูกาลมีการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว แต่บางฤดูกาลไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้งที่ขาดแคลนน้ำ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ขาดความสวยงามและไม่ดึงดูดใจ
4. การบริหารงานของชุมชน บริหารงานรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล
5. อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนท้องถิ่น คือ เกษตรกรรม และรับจ้าง โดยมีประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย คือประมาณ 5-7 % เมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนทั้งหมด และส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพรอง โดยที่มีอาชีพหลักอื่น ๆ อยู่แล้วลักษณะของอาชีพด้านการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มลูกค้าหลัก ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การรับจ้างตามสถานบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น รีสอร์ท โรงแรม สนามกอล์ฟ การนำเที่ยวและลูกหาบในการเดินป่าท่องเที่ยวตามลำดัด

6. ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ เห็นว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย โดยผลดี คือ การสร้างงาน สร้างอาชีพ รายได้เสริมของประชาชน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ส่วนผลเสีย คือ เรื่องปัญหาความเสื่อมโทรม มลภาวะ ค่าครองชีพสูง ความเป็นระเบียบ แต่ก็เห็นว่าผลเสียที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น

7. ประชาชนในท้องถิ่นและองค์กรท้องถิ่น ยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเท่าใดนัก ความเป็นไปของการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเป็นส่วนใหญ่ เช่น องค์กรอื่น ๆ กลไกตลาด ฯลฯ